

**Návrh „environmentálne vhodnej“ produktovej skupiny
na kalendárny rok 2022 v rámci rozvoja a realizácie zeleného
verejného obstarávania v Slovenskej republike**

Bratislava, január 2022

Zelené verejné obstarávanie predstavuje strategický nástroj, prostredníctvom ktorého štát prispieva k napĺňaniu svojich cieľov v oblasti zmiernenia a predchádzania zmeny klímy, ochrany životného prostredia, znižovania negatívnych vplyvov na zdravie obyvateľstva alebo šetrnejšieho využívania prírodných zdrojov. Podľa dát z monitorovania uplatňovania zeleného verejného obstarávania za rok 2020, ktoré sa realizovalo v roku 2021, bol podiel zeleného verejného obstarávania na celkovom verejnom obstarávaní na úrovni 14,74 % pokiaľ ide o počet uskutočnených zákaziek a na úrovni 11,45 % pokiaľ ide o ich hodnotu v eurách bez DPH. Cieľom Stratégie environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Zelenšie Slovensko) (ďalej len „Envirostratégia 2030“), prijatej uznesením vlády Slovenskej republiky č. 87/2019, je zabezpečiť do roka 2030 zeleným verejným obstarávaním aspoň 70 % z celkovej hodnoty verejného obstarávania a 70 % z celkového množstva zákaziek vo verejnom obstarávaní.

Dňa 2. októbra 2019 bola uznesením vlády Slovenskej republiky č. 478 schválená Koncepcia rozvoja a realizácie zeleného verejného obstarávania v Slovenskej republike (ďalej len „Koncepcia“), ktorej cieľom je zvýšiť využívanie tohto strategického nástroja. Jej účelom je okrem iného aj povzbudiť ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy k intenzívnejšiemu využívaniu inštitútu zeleného verejného obstarávania. Jedným z nosných prvkov Koncepcie je zavedenie efektívneho a jednoduchého spôsobu obstarávania zelených zákaziek. Takýto efektívny a jednoduchý spôsob obstarávania zelených zákaziek je možné dosiahnuť prostredníctvom jasných environmentálnych charakteristík, ktoré je možné prakticky využiť pri obstarávaní konkrétnych tovarov, služieb a stavebných prác.

Ako vyplýva zo samotného textu Koncepcie (jeho 5. bodu „Návrh ďalších „environmentálne vhodných“ produktových skupín“), ako aj z úlohy B.5. uvedenej v uznesení vlády Slovenskej republiky č. 478 z 2. októbra 2019, Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky vždy na začiatku nového kalendárneho roka navrhne ďalšiu „environmentálne vhodnú“ produktovú skupinu na daný kalendárny rok alebo vykoná aktualizáciu niektorej z už vydaných metodík.¹ Následne v spolupráci s Úradom pre verejné obstarávanie pripraví pre túto produktovú skupinu metodiku, ktorú predloží na rokovanie vlády Slovenskej republiky vo forme nelegislatívneho materiálu. Doposiaľ boli v zmysle Koncepcie pripravené 4 metodiky a to v rámci produktových skupín: Počítače a monitory, Kopírovací a grafický papier, Cestná doprava a Čistiace prostriedky a upratovacie služby.

Štyri vyššie uvedené metodiky pripravené s cieľom podpory rozvoja a realizácie zeleného verejného obstarávania v Slovenskej republike vychádzajú z produktových listov, ktoré pripravuje Európska komisia (ďalej len „Komisia“), resp. jej Spoločné výskumné centrum, interný vedecký útvar Komisie, ktorého výskum podporuje tvorbu politík Európskej únie prostredníctvom nezávislého vedeckého poradenstva. Tieto produktové listy Komisia pravidelne aktualizuje v súvislosti s dosiahnutím najnovšieho vedeckého a technického pokroku a poznania.

Nakoľko metodika k produktovej skupine „Cestná doprava“, ktorú vláda Slovenskej republiky vzala na vedomie uznesením č. 92 z 27. februára 2020, vychádza z metodiky vydané Komisiou, ktorá je adaptovaná na slovenské podmienky (najmä z hľadiska splnenia zákonných povinností uvedených v zákone č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom obstarávaní“)),

¹ Bod D.1. uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 80/2021.

bola zo strany Komisie aktualizovaná, je nevyhnutné, aby táto aktualizácia bola zrealizovaná aj na národnej úrovni.

Aktualizácia metodiky pre produktovú skupinu „Cestná doprava“ mala byť vykonaná už v priebehu roku 2021, avšak Komisia jej aktualizovanú verziu vydala až v októbri 2021 miesto avizovaného dátumu – január 2021. Jej aktualizácia z tohto dôvodu nebola v roku 2021 realizovaná.

Aktualizácia produktovej skupiny „Cestná doprava“ bola zo strany Komisie zrealizovaná hlavne v súvislosti so zmenami vyplývajúcimi:

- 1) z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/858 z 30. mája 2018 o schvaľovaní motorových vozidiel a ich prípojných vozidiel, ako aj systémov, komponentov a samostatných technických jednotiek určených pre takéto vozidlá a o dohľade nad trhom s nimi, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 715/2007 a (ES) č. 595/2009 a zrušuje smernica 2007/46/ES a
- 2) zo smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1161 z 20. júna 2019, ktorou sa mení smernica 2009/33/ES o podpore ekologických a energeticky úsporných vozidiel cestnej dopravy², ktoré ďalším z nástrojov na dosiahnutie ambiciózných záväzkov Európskej únie ďalšieho znižovania emisií skleníkových plynov aspoň o 55 % do roku 2030 v porovnaní s úrovňami z roku 1990, zvýšenia podielu spotreby energie z obnoviteľných zdrojov aspoň o 27 %, dosiahnutia aspoň 27 % úspor energie a zvýšenia energetickej bezpečnosti, konkurencieschopnosti a udržateľnosti v Únii.

Verejní obstarávatelia a obstarávatelia zohrávajú dôležitú úlohu pri ilustrácii pozitívneho príkladu celospoločenskej zmeny v súvislosti s účinným využívaním zdrojov potravín, čo môže mať priaznivé účinky na životné prostredie, ako aj na zdravie ľudí.³ Povinné zelené verejné obstarávanie potravín a služieb hromadného stravovania zo strany ústredných orgánov štátnej správy má potenciál stanoviť nový štandard v poskytovaní verejného stravovania, ktorý môže v budúcnosti slúžiť ako pozitívny príklad aj pre ostatné subjekty postupujúce podľa zákona o verejnom obstarávaní. Zelené verejné obstarávanie potravín a služieb hromadného stravovania môže byť výrazným podporným nástrojom zabezpečenia vyššej miery potravinovej sebestačnosti, ako aj ekologizácie slovenskej poľnohospodárskej výroby, nakoľko poľnohospodárska krajina poznačená intenzívnym hospodárením prehľbuje problémy so stratou biodiverzity, ohrozením opel'ovačov či so znižovaním kvality zásob podzemnej vody.

Vhodným zadefinovaním súťažných podmienok, napríklad v rámci opisu predmetu zákazky alebo kvalitatívnych kritérií na vyhodnotenie ponúk, môžu verejní obstarávatelia a obstarávatelia vyjsť v ústrety požiadavkám stravníkov využívajúcich služby hromadného stravovania, ktoré sú v 21. storočí výrazne ovplyvnené napr. aj o rôzne etické aspekty stravovania spočívajúce v chove zvierat alebo v rôznych stravovacích návykoch zohľadňujúcich preferovanie bio produktov, vegetariánskych či vegánskych jedál a pod. Vhodné zadefinovanie kritérií vytvorí dopyt po určitých druhoch surovín, čo by mohlo mať za následok rozvoj produkcie týchto produktov na Slovensku. Odklon od kritéria najnižšej ceny vie byť nápomocný napríklad aj k zohľadneniu uhlíkovej stopy a klimatických záväzkov Slovenskej republiky, nakoľko najnižšia cena potravín nemusí automaticky znamenať ich najvyššiu kvalitu, a to hlavne v súvislosti s nižšími cenami zahraničných potravín, ktorých

² Do slovenského právneho poriadku transponovaná prostredníctvom zákona č. 214/2021 Z. z. o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³ Plán predchádzania plytvaniu potravinami, prijatý uznesením vlády Slovenskej republiky č. 476/2016.

dovážanie z opačného konca planéty vyznieva až absurdne. Vhodným nastavením metodiky bude možné podporiť producentov zdravých a kvalitných potravín z okolitých regiónov. Vyššie uvedené postuláty vyplývajú aj zo Stratégie „z farmy na stôl“ v záujme spravodlivého, zdravého potravinového systému šetrného k životnému prostrediu.⁴

Z tohto dôvodu minister životného prostredia Slovenskej republiky navrhuje na kalendárny rok 2022 produktové skupiny **„Potraviny a služby hromadného stravovania“** a **„Cestná doprava“**.

Využívanie environmentálnych charakteristík v rámci verejného obstarávania produktov a služieb zahrnutých v produktovej skupine „Potraviny a služby hromadného stravovania“ má v rámci produkcie potravín pozitívny vplyv napr. na zníženie spaľovania fosílnych palív, používanie energie na rôzne činnosti, využívanie pôdy alebo zmenu využívania pôdy a zníženie používania a znečisťovania vody. S jednotlivými kategóriami potravín sú asociované ďalšie pozitívne vplyvy na životné prostredie, akými sú napr. obmedzenie výroby a používania pesticídov a chemických hnojív v prípade rastlinných komodít (napr. ovocie, zelenina, chlieb, obilniny, oleje, tuky), ako aj pri produkcii krmív pre živočíšnu výrobu (napr. mäso, mlieko, syry, vajcia), zníženie degradácie pôdy (napr. ovocie, zelenina, chlieb, oleje, tuky), zníženie emisií metánu a dusičnanov alebo mitigácia vyčerpania zásob rýb alebo obmedzenie produkcie krmiva pre ryby a obmedzenie používania látok proti obrastaniu v rybích kliebkach (ryby a morské plody). Pokiaľ ide o služby hromadného stravovania, k celkovému environmentálnemu vplyvu významne prispieva zníženie používania energií a vody, rovnako ako predchádzanie vzniku odpadu a následné nakladanie so vzniknutým odpadom. V rámci produktovej skupiny „Cestná doprava“ je prínos využívania environmentálnych charakteristík najmä v znižovaní emisií skleníkových plynov a látok znečisťujúcich ovzdušie spôsobené spotrebou energie počas fázy používania vozidiel cestnej dopravy, ako aj ich produkcie v rámci dodávateľského reťazca v súvislosti dodávaním energie. Ich využívanie taktiež znižuje negatívne vplyvy na životné prostredie pri výrobe batérií do elektrických vozidiel alebo emisie hluku spôsobené vozidlom a pneumatikami počas fázy používania.

⁴ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov COM/2020/381 final Stratégia „z farmy na stôl“ v záujme spravodlivého, zdravého potravinového systému šetrného k životnému prostrediu